

Шифр роботи:
«Україна – це Європа»

**«РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ МІЖ УКРАЇНОЮ
ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ»**

2018 р.

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Теоретичне дослідження міграційних процесів в умовах євроінтеграції України	5
1.1. Міграція: стан та перспективи дослідження в контексті євроінтеграції України	5
1.2. Концептуальні засади регулювання міграційних процесів	9
Розділ 2. Аналіз міграційних процесів між Україною та Європейським Союзом та їх регулювання в умовах євроінтеграції України.....	12
2.1. Сучасний стан та тенденції міграційних процесів між Україною та Європейським Союзом.....	12
2.2. Аналіз регулювання міграційних процесів між Україною та Європейським Союзом в рамках Угоди про асоціацію	17
Розділ 3. Пріоритетні напрями регулювання міграційних процесів між Україною та Європейським Союзом в умовах євроінтеграції України	21
3.1. Заходи щодо фінансово-економічного регулювання, спрямовані на покращення міграційного клімату в умовах євроінтеграції України.....	21
3.2. Заходи щодо фінансово-економічного регулювання, спрямовані на активізацію репатріації мігрантів в умовах євроінтеграції України.....	24
Висновки	26
Список використаних джерел.....	29
Додатки	31

ВСТУП

Актуальність теми. Розвиток глобалізації та демократизації суспільного життя сприяв виникненню значно ширших можливостей для переміщення людей між країнами, істотно активізувавши міграційні процеси. Міжнародна міграція є важливим елементом формування складу і чисельності населення, фактором впливу на соціально-економічний розвиток та міжнародні відносини. Однією з важливих сфер співробітництва України з Європейським Союзом є міграція, адже саме ЄС на сьогодні є найбільш привабливим регіоном світу для українських мігрантів. Безвізовим режимом з країнами Європейського Союзу вже користуються численні громадяни України. В світлі євроінтеграційних прагнень України з одного боку, та з іншого боку – загроз її національній безпеці, пов'язаних з виїздом за кордон економічно активного населення, – нових підходів потребує дослідження регулювання міграційних процесів.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є виявлення тенденцій міграційних процесів між Україною та ЄС в умовах євроінтеграції та формування пріоритетних напрямів їх регулювання.

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішені наступні завдання:

- висвітлено стан та перспективи дослідження міграції в контексті євроінтеграції України;
- розглянуто концептуальні засади регулювання міграційних процесів;
- досліджено сучасний стан та тенденції міграційних процесів між Україною та Європейським Союзом;
- проаналізовано стан регулювання міграційних процесів між Україною та Європейським Союзом в рамках Угоди про асоціацію;
- запропоновано заходи щодо фінансово-економічного регулювання, спрямовані на покращення міграційного клімату в умовах євроінтеграції України та на активізацію репатріації мігрантів.

Об'єктом дослідження є регулювання міграційних процесів між Україною та Європейським Союзом в умовах євроінтеграції.

Предметом дослідження є теоретичні засади, стан та перспективи регулювання міграційних процесів між Україною та Європейським Союзом в умовах євроінтеграції.

Методи дослідження. Теоретичною основою роботи стали наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених в сфері міжнародної міграції, державного регулювання та євроінтеграції. Правове поле дослідження склали чинні вітчизняні та міжнародні правові акти в сфері міграції, державного регулювання та євроінтеграції. Інформаційною базою роботи є офіційні статистичні дані, ресурси мережі Інтернет. При проведенні дослідження використано системно-структурний підхід, методи спостереження і узагальнення, метод логічного аналізу, метод графічного аналізу, метод порівняння, метод абстрагування, метод аналогій.

Результати дослідження. Основний науковий результат роботи полягає в тому, що на основі проведеного аналізу міграційних процесів між Україною та Європейським Союзом та аналізу їх регулювання в умовах євроінтеграції запропоновано пріоритетні напрями регулювання, які відповідають найбільш актуальним для України викликам в сфері міжнародної міграції.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в наступному:

- вперше на основі проведеного аналізу міграційних процесів між Україною та Європейським Союзом в умовах євроінтеграції України виокремлено комплекс заходів фінансово-економічного регулювання цих процесів;
- удосконалено аналіз трудової міграції українців з урахуванням останніх тенденцій співробітництва України з Європейським Союзом;
- дістало подальшого розвитку формування пріоритетів міграційної політики України виходячи з останніх тенденцій міграційних процесів між Україною та Європейським Союзом в умовах євроінтеграції.

Загальна характеристика роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів і висновків, викладених на 30 сторінках друкованого тексту. Робота містить 3 рисунки, 2 таблиці, 22 джерела, 4 додатки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

1.1. Міграція: стан та перспективи дослідження в контексті євроінтеграції України

У сучасному світі міжнародна міграція є одним з ключових явищ, що характеризують глобалізацію, неминучим наслідком переходу суспільства на постіндустриальний ступінь розвитку, а також джерелом як проблем, так і можливостей для всього людства. Розвиток глобалізації та демократизації суспільного життя сприяв виникненню значно ширших можливостей для переміщення людей між країнами, істотно активізувавши міграційні процеси, що являють собою хід або протікання будь-якого міграційного явища, послідовну видозміна його етапів, періодів і станів.

Міжнародна міграція є важливим елементом формування складу і чисельності населення, фактором впливу на соціально-економічний розвиток та міжнародні відносини. Згідно доповіді Департаменту ООН з економічних та соціальних питань, що був опублікований 11 вересня 2013 р., чисельність мігрантів в світі склала 232 млн. осіб, або 3,2% населення Землі, та має тенденцію до подальшого збільшення (Додаток А).

Міграція – явище надзвичайно багатогранне, оскільки існує величезна кількість причин, що спонукають людей до переїзду в інші країни. Серед таких причин основними є:

- вимушене переселення в наслідок загрози свободі, життю або здоров'ю в результаті військових конфліктів, політичних репресій або екологічних катастроф (біженці);
- об'єднання сімей;
- реадмісія (повернення нелегальних мігрантів на батьківщину);
- пошук кращих умов життя і праці.

Саме остання причина як симбіоз суто економічних факторів полягає в основі економічної міграції. Це найбільш поширений вид міжнародної міграції,

а також одна з основних форм міжнародних економічних відносин. Однак, в будь-якому випадку, міграційні процеси обумовлені прагненням мігрантів до благополуччя і безпеки, які між собою нерозривно пов'язані.

В умовах дії Угоди про асоціацію між Україною та Євросоюзом, яка в повному обсязі набрала чинності з 1 вересня 2017 р., має бути оновлено спільні інституційні рамки співпраці України та ЄС та поглиблено стосунки у всіх її сферах на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції. Однією з важливих сфер співробітництва є міграція, адже саме ЄС на сьогодні є найбільш привабливим регіоном світу для українських мігрантів.

Європейський Союз (Євросоюз, ЄС) є політичним, економічним і культурним об'єднанням з ознаками конфедерації, до якого входять 28 європейських держав з населенням понад 507 млн. осіб. Загальний ВВП Європейського Союзу становить понад 16,4 трлн. дол. США (2 місце в світі після США за результатами 2016 р.) [1]. Економічна привабливість Євросоюзу для України полягає насамперед у можливості долучитись до високої культури ефективного ринкового господарювання і підняти до такого ж рівня власну економіку. В соціальній площині в країнах ЄС українців приваблює демократичне суспільство, високий рівень життя та соціальні стандарти, гідна оплата праці, дотримання прав і свобод людини, ліберальне законодавство щодо підтримки біженців, географічна близькість.

Оцінки щодо кількості українських мігрантів в Європі не є точними в зв'язку з відсутністю повністю стандартизованих визначень та специфіки міграційної статистики в країнах-членах ЄС. З різних джерел вони коливаються біля цифри в 1 мільйон осіб. Згідно з даними Статистичної організації Європейської Комісії (Євростат), в 2016 році з майже 3,4 мільйона нових дозволів на проживання в Європейському Союзі [2] найбільшою групою отримувачів були саме українці – майже 589 тис. осіб, з них більшість просили дозволу на проживання в Євросоюзі саме у зв'язку з роботою (майже 83% від усіх отриманих українцями нових дозволів).

Безвізовим режимом з Європою уже користуються численні українці, а невдовзі таку можливість матимуть понад 6 млн. українських громадян [3, с. 7]. За даними представництва Євросоюзу в Україні, за перший місяць функціонування безвізового режиму між Україною та ЄС з 11 червня 2017 р. ним скористалися майже 100 тис. українців, а на 30 січня 2018 р. близько 400 тисяч громадян України, які є володарями біометричного паспорта, перетнули кордон з Європейським Союзом [4].

Серед головних переваг безвізового режиму – зміцнення довіри до України з боку міжнародного співтовариства, спрощення подорожей для українських громадян до 26-ти країн Шенгенської зони, зменшення адміністративних бар'єрів та витрат (додаток Б).

Оскільки питання і проблеми міграції на сьогодні є надзвичайно актуальними, явище міжнародної міграції в контексті глобалізації світових ринків, зокрема інтенсифікація міграційних процесів на Європейському континенті, є об'єктом дослідження в працях багатьох як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Питаннями трудової міграції, нормативно-правових аспектів регулювання міграційних процесів, міграційної політики України в аспекті співробітництва з Євросоюзом переймалися В. Будкін, В. Геєць, В. Кравченко, І. Куревіна, Е. Лібанова, Д. Лук'яненко, О. Малиновська, Н. Марченко, Т. Мірошніченко, А. Мокій, С. Писаренко, О. Позняк, М. Романюк, А. Румянцев, Л. Семів, А. Філіпенко, Ю. Цибульська, О. Шнирков, В. Шамраєва та інші. Дослідження європейських вчених присвячені здебільшого питанням формування міграційної політики України, транскордонної міграції Україна-ЄС, соціальної адаптації українських мігрантів та створення ними громадських організацій, забезпечення захисту їх прав тощо. Серед європейських дослідників, що працюють за цими напрямками – Ф. Дювель (F. Düvell), К. Зиммерман (K. Zimmermann), Я. Леонтієва (Y. Leontiyeva), М. Ярошевич (M. Jaroszewicz), П. Казмиркієвич (P. Kaźmierkiewicz) та інші.

Над питаннями міграції працюють численні науково-дослідницькі організації. Так, дослідження в рамках міжнародних проектів з питань міграції з України до ЄС проводяться вченими Інституту економічних досліджень та політичних консультацій спільно з європейськими партнерами за такими напрямками: вивчення наслідків скасування візового режиму, оцінка та прогнозування кількості трудових мігрантів, формування та зміст сучасної міграційної політики України в контексті євроінтеграції та її відповідність сучасним вимогам, трудова міграція як фактор економічного зростання. Наслідкам міграції населення України, зокрема до країн ЄС, розвитку ринків праці та викликам, що несе міграційна політика ЄС для України, присвячено праці вчених Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України, Інституту світової економіки та міжнародних відносин НАН України, Інституту транскордонного співробітництва та європейської інтеграції, Інституту регіональних та євроінтеграційних досліджень, Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, аналітичного центру «CEDOS».

В країнах ЄС дослідження проводяться низкою міжнародних урядових та неурядових організацій, які регулярно (як правило, щорічно) публікують результати досліджень в формі звітів, оглядів, аналітичних доповідей, рекомендацій, здійснюючи певний вплив на формування міграційної політики ЄС. Серед них Міжнародна організація з міграції (International Organization For Migration), Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), Рада Європи (The Council of Europe), Європейська економічна комісія ООН (UN Economic Commission for Europe), Глобальна комісія з міжнародної міграції (Global Commission on International Migration), Східне партнерство (Eastern Partnership Panel on Migration and Asylum) тощо. Дослідження також проводяться на базі наукових центрів багатьох європейських університетів.

Втім, нестабільна політична й економічна ситуація в сучасному світі; надзвичайна динамічність міграційних процесів, обумовлена численними політичними, економічними, соціальними чинниками, які впливають на

суспільство в світовому масштабі; міграційна криза в Європі; а також розвиток співробітництва між Україною та ЄС в рамках дії Угоди про асоціацію, зокрема набуття безвізового режиму поїздок громадян України до Європейського Союзу, вимагають активізації наукових досліджень в сфері міграції. В світлі євроінтеграційних прагнень України з одного боку, та з іншого боку – загроз її національній безпеці, пов'язаних з виїздом за кордон економічно активного населення, – нових підходів потребує дослідження регулювання міграційних процесів.

1.2. Концептуальні засади регулювання міграційних процесів

Проблема регулювання міграційних процесів займає достатньо важливе місце в соціально-економічній політиці будь-якої держави. В Україні міграційні процеси є об'єктом державного регулювання, що зазначено в Концепції державної міграційної політики. Концепція спрямована на забезпечення ефективного державного управління міграційними процесами, створення умов для сталого демографічного та соціально-економічного розвитку держави, підвищення рівня національної безпеки шляхом запобігання виникненню неконтрольованих міграційних процесів та ліквідації їх наслідків, узгодження національного законодавства у сфері міграції з міжнародними стандартами, посилення соціального і правового захисту громадян України, які перебувають або працюють за кордоном, створення умов для безперешкодної реалізації прав, свобод, законних інтересів мігрантів і виконання ними передбачених законодавством обов'язків, забезпечення повноти використання інтелектуального та трудового потенціалу таких осіб, додержання принципів захисту інтересів України [5].

Таким чином, державне регулювання міграційних процесів в Україні здійснюється за допомогою міграційної політики, спрямованої на захист національних інтересів держави в сфері міграції та на забезпечення сталого розвитку.

Регулювання міграційних процесів має ґрунтуватися на принципах захисту прав і свобод людини на основі законності та дотримання норм міжнародного права; захисту національних інтересів і забезпечення безпеки держави; поєднання інтересів особистості, суспільства і держави; взаємодії органів державної влади з громадськими об'єднаннями мігрантів.

Виїзд українських громадян на роботу за кордон має для суспільства численні психологічні, світоглядні, культурні, політичні, економічні та інші наслідки. Породжені міграцією виклики та проблеми вимагають від уряду України спільних з ЄС адекватних відповідей, що мають бути реалізовані через засоби міграційної, соціальної, економічної, зовнішньоекономічної політики, захисту прав людини тощо.

Різним країнам в залежності від їх території, чисельності та складу населення а також соціально-економічного розвитку властиві різні моделі міграції. У зв'язку з цим міграційна політика повинна базуватися на глибокому аналізі міграційної ситуації, точній і достовірній міграційній статистиці і наукових дослідженнях.

У багатьох країнах, зокрема розвинених, регулювання міграційних процесів здійснюється переважно за допомогою застосування адміністративно-правових і контрольних інструментів, спрямованих на кількісне обмеження міграції, регулювання її обсягів і структури міграційних потоків, серед яких:

- візовий режим;
- процедури міграційного контролю;
- вимоги до суб'єктів трудової міграції і до посередників;
- заборони;
- введення еміграційних квот;
- визначення статусу іноземців тощо.

Держава може встановлювати співвідношення між іноземними та вітчизняними робочими, регулювати час роботи в даній країні, забороняти іноземцям займатися певними видами діяльності тощо.

Більш дорогі, однак, і більш ефективні в довгостроковій перспективі інструменти економічного, в тому числі фінансового регулювання, що покликані створювати сприятливий міграційний клімат, поки що недостатньо ефективно використовуються в країнах, які стикаються з загрозою міграційного убутку працездатного населення і посиленням процесів депопуляції.

Фінансове регулювання є найважливішою складовою державного регулювання економіки, одним із напрямів державної фінансової політики і вагомим інструментом впливу на соціально-економічний розвиток країни. Необхідність державного фінансового регулювання обумовлена тим, що держава повинна забезпечувати фінансовими ресурсами суспільні потреби, які не можуть бути задоволені за допомогою функціонування ринкового механізму. До таких потреб належить і соціальна підтримка населення, що справляє величезний вплив на міграційні процеси. Впорядкування регулюючих цілей фінансової політики дозволяє досягти відповідного балансування процесу перерозподілу фінансових ресурсів в суспільстві і досягнення певного рівня задоволення суспільних потреб [6, с. 5]. Таким чином, сутність фінансового регулювання полягає у впливі держави на економічні та соціальні процеси шляхом перерозподілу фінансових ресурсів серед певних сегментів ринку для запобігання можливих або усунення існуючих диспропорцій і забезпечення макроекономічної рівноваги з використанням відповідних форм, методів та інструментів.

Слід зазначити, що заходи фінансового регулювання, на відміну від адміністративно-правового, опосередковано впливають на міграційні процеси через соціальні стандарти. Вони спрямовані на вихід з фінансово-економічної кризи, забезпечення економічного зростання як головного чинника підвищення соціальних стандартів і зростання добробуту населення.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ ТА ЇХ РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

2.1. Сучасний стан та тенденції міграційних процесів між Україною та Європейським Союзом

В країнах з ринком, що формується, трудова міграція громадян є на сьогодні найбільш масовим і соціально значущим міграційним потоком. Це твердження є справедливим стосовно міграційних процесів між Україною та країнами ЄС. Відповідно до даних дослідження, проведеного в рамках проекту Міжнародної організації з міграції (МОМ) у 2014-2015 рр., за кордоном перебувають для здійснення трудової діяльності близько 700 тис. громадян України [7]. Основні країни призначення працівників-мігрантів – Польща, Російська Федерація, Чеська Республіка та Італія. На них припадає близько 80% загальних потоків короткострокових та довгострокових трудових мігрантів з України.

Збільшення обсягів трудової міграції супроводжується певною переорієнтацією її потоків із традиційного східного напрямку, до Росії, на західний. В умовах конфлікту вона прискорилося. За даними опитування GFK-Україна на замовлення МОМ, серед потенційних трудових мігрантів з України частка тих, хто шукає роботу в Росії, знизилася з 18% у 2011 році до 12% у 2015 р., водночас привабливість Польщі зросла з 7% у 2006 році, коли було здійснено перше аналогічне дослідження, до 30% на сьогодні [8; 9, с. 15]. Більш короткі і більш часті поїздки є характерними для міграції до сусідніх країн. В цілому ж, значна частина зовнішніх трудових міграцій в Україні має циклічний та сезонний характер.

Аналіз результатів досліджень науковців та міжнародних організацій з проблем трудової міграції українців [9-12], проведений з виокремленням в якості об'єкту дослідження саме міграції до країн ЄС, дозволяє сформулювати певний соціально-демографічний «профіль» українського мігранта в країнах

ЄС (Додаток В). Трудова міграція більш поширені серед чоловіків – вони складають дві третини від загальної кількості трудових мігрантів. Частка трудових мігрантів серед українських чоловіків у віці 15-70 років становить 4,8%, тоді як жінок – майже вдвічі менше (2,2%). Втім, є великі відмінності між країнами призначення за гендерним складом мігрантів. 57% трудових мігрантів були віком від 30 до 49 років із середнім віком 37 років.

Переважає кількість українських трудових мігрантів зайняті в будівництві, сільському господарстві, діяльності домашніх господарств, готельно-ресторанному господарстві. В структурі персоналу за кваліфікаційним рівнем найбільша частина – представники найпростіших професій, а частка зайнятих в промисловості, IT-індустрії, фінансовій сфері є незначною.

Для української економіки та суспільства трудова міграція до ЄС має як позитивні, так і негативні наслідки (табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

Наслідки трудової еміграції з України

Позитивні	Негативні
• зменшення соціальної напруги та навантаження на ринок праці, зокрема зниження рівня безробіття • значний приплив грошей в економіку у вигляді грошових переказів • матеріальне утримання сімей на батьківщині і поліпшення умов їх життя • розуміння мігрантами реальних умов функціонування ринкової економіки розвинених країн • вивчення мігрантами іноземних мов	• зниження трудового потенціалу через втрату економічно активного і найбільш працездатного населення • витік мізків • втрата мігрантами-професіоналами кваліфікації в наслідок виконання «чорнових» робіт • втрата працівниками-мігрантами здоров'я через важкі умови праці та побуту • розпад сімей мігрантів, відсутність догляду за їхніми дітьми і батьками на батьківщині • порушення прав мігрантів в країнах перебування (насильство, ксенофобія, відсутність гарантій отримання зароблених грошей, відсутність захисту від злочинних елементів)

Заробітки трудових мігрантів за кордоном сприяють підвищенню рівня життя багатьох домогосподарств, зменшенню бідності, зниженню тиску на ринку праці, розвитку малого бізнесу. Так, в Україні грошові перекази мігрантів родинам на батьківщині перевищують обсяги прямих іноземних інвестицій в економіку, їх можна порівняти з 5,3% ВВП країни [13] (рис. 2.1).

Таблиця 2.2.

Динаміка обсягів приватних грошових переказів в Україну в 2013-2016 рр.

[11, с.85]

Показники	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Надходження разом, млн. дол. США, в т.ч.	8537	6489	5154	5425
- через коррахунки банків	3293	2410	2006	2279
- через міжнародні платіжні системи	4084	3190	2135	2126
- неформальними каналами	1160	889	1013	1020
Обсяги грошових переказів у % до ВВП	4,5	4,8	5,7	5,8
Прямі іноземні інвестиції, млн. дол. США [14]	4509	847	3050	3441

Значна частка заощаджень українських трудових мігрантів накопичується в готівці вдома, у формі інвестицій і на рахунках в банках у країнах призначення. За наявності належних стимулів і умов українські трудові мігранти можуть перенести цей накопичений капітал в Україну.

В Україні в 2014-2016 роках внаслідок збройного конфлікту на сході країни і значного погіршення соціально-економічної ситуації спостерігається різкий перекид міграційних потоків в сторону еміграції, переважно трудової.

Однак найбільш загрозливою тенденцією є поступове перетворення трудової міграції на постійну, оскільки українці, працюючи в розвинених

країнах Європейського Союзу, намагаються легалізувати своє становище, перевозять свої сім'ї з тим, щоб більше ніколи не повернутися в Україну. Відповідно, зменшуються обсяги грошових переказів від мігрантів, що є суттєвою загрозою економічній безпеці України. Таким чином, в структурі міграції відбуваються зміни в бік збільшення обсягу довгострокової еміграції, порівняно з якою кількість мігрантів, що повертаються в Україну, є вкрай незначною (рис. 2.1.).

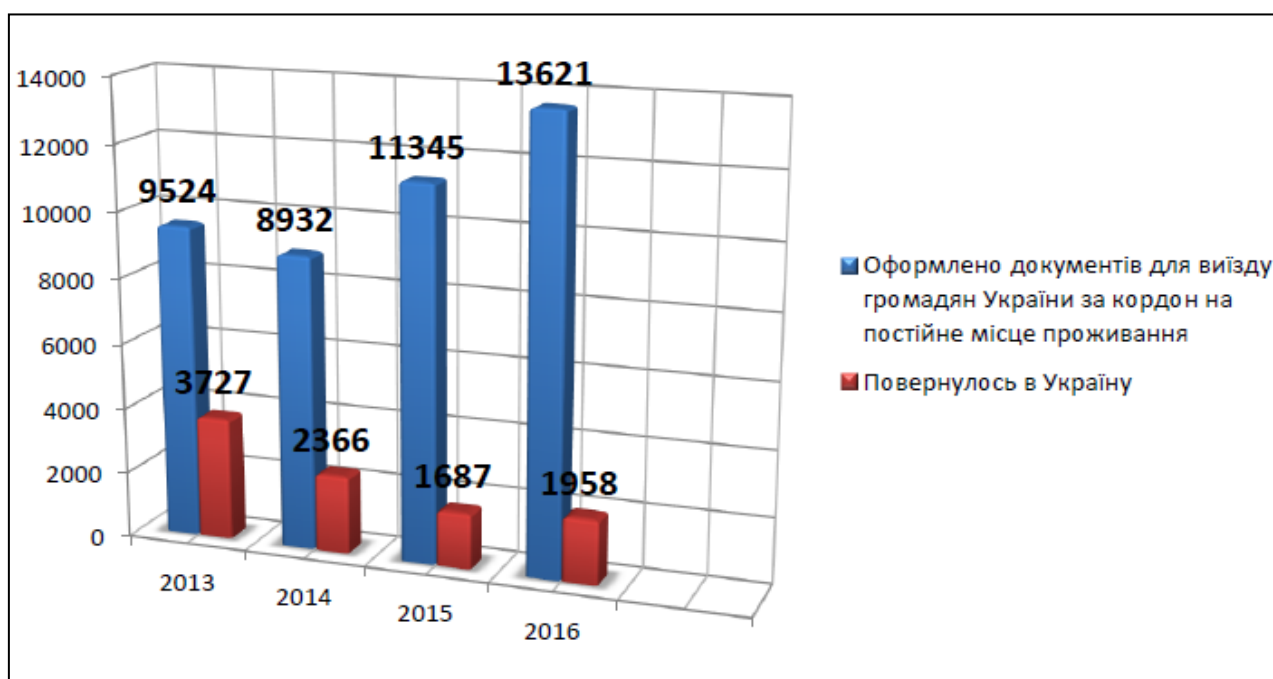

Рис. 2.1. Кількість оформлених громадянами України документів для виїзду за кордон на постійне місце проживання та кількість громадян, що повернулися в Україну [11, с.52]

Українська трудова міграція, маючи очевидні переваги у вигляді зменшення соціальної напруги та навантаження на ринок праці, зниження рівня безробіття, значного припливу заробітчанських грошей і утримання на батьківщині сімей, за своїм профілем не відповідає національним інтересам України [15, с. 47]. Україну полишає найбільш економічно активне населення, в основному молодь і висококваліфіковані фахівці найбільш працездатного віку, що негативно впливає на трудовий потенціал України. До того ж, велика

кількість освічених людей (інженери, лікарі, IT-фахівці, вчителі), що виїжджають працювати за кордон і виконують там низько кваліфіковану роботу, сприяють «витоку мізків» із країни. Самі ж заробітчани виснажують власне здоров'я в наслідок важкої праці та складних соціально-побутових умов, дуже часто зазнають насильства і приниження з боку роботодавців.

Все це вкрай негативно позначається на демографічному потенціалі країни, що, при збереженні існуючих тенденцій, неминуче призведе до втрат населення в найбільш активному віці, дефіциту робочої сили, зменшення народжуваності, прискорення старіння, і, як наслідок, до катастрофічної депопуляції в Україні (рис. 2.2).

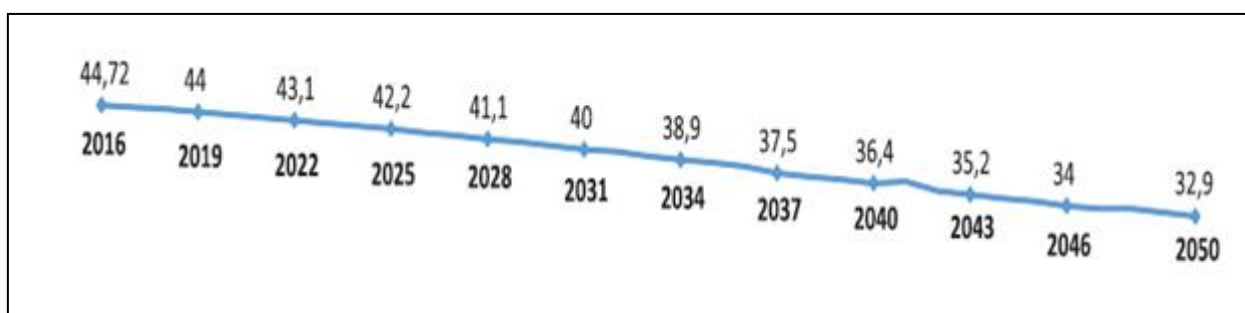

Рис. 2.2. Прогноз чисельності населення України при незмінних показниках народжуваності, тривалості життя і міграції (за даними 2011, млн. осіб) [9, с. 7]

Відповідно, в таких умовах міграційна політика України в контексті євроінтеграції повинна розглядатися передусім як один із засобів протидії депопуляції [1]. Таким чином, в країнах з ринком, що формується, де проблема еміграції стоїть особливо гостро, зокрема в Україні, проведення адекватної міграційної політики є одним із пріоритетів соціально-економічного розвитку. Саме від її результатів багато в чому залежить, чи буде держава втрачати робочу силу, чи буде відбуватися «витік мізків», або, навпаки, мігранти повертатимуться на батьківщину, збагачені новими знаннями і досвідом, і до того ж привозити з собою зароблені за кордоном кошти [16, с. 3].

2.2. Аналіз регулювання міграційних процесів між Україною та Європейським Союзом в рамках Угоди про асоціацію

Питання співробітництва України та ЄС в сфері міграції та ринків праці відображено в Розділі III «Юстиція, свобода та безпека» Угоди про асоціацію [17], підписаному 27.06.2014 р. в рамках економічної частини Угоди.

З метою регулювання міграційних потоків Угодою передбачається запровадження всеохоплюючого діалогу щодо ключових питань у сфері міграції, включаючи нелегальну міграцію, протидію торгівлі людьми тощо. Так, зокрема, у статті 16 «Співробітництво у сфері міграції, притулку та управління кордонами» наголошено про створення умов для попередження відтоку працездатного населення з України шляхом подолання причин виникнення міграції через активне використання можливості співробітництва у цій сфері з третіми країнами та в рамках міжнародних форумів. Втілення принципів даної статті дозволить збільшити соціальну захищеність мігрантів, у тому числі і трудових, зменшити рівень нелегальної міграції, попередити незаконне переправлення осіб через державний кордон та торгівлю людьми. Включення проблемних питань у сфері міграції до національних стратегій економічного та соціального розвитку регіонів, звідки походять мігранти, дозволить також гнучко реагувати на виклики міграційних процесів.

Стаття 16 у комплексі з наступними статтями 17 «Поводження з працівниками», 18 «Мобільність працівників» та 19 «Рух осіб» забезпечують розвиток конкурентного та мобільного ринку праці, оскільки акцентують увагу на важливості спільного управління міграційними потоками та розвитку діалогу щодо всіх питань у сфері міграції, покращенні існуючих можливостей доступу до зайнятості для українських працівників, попередженні будь-якої дискримінації на підставі громадянства стосовно умов праці, винагороди або звільнення порівняно з громадянами держави-члена, посиленні мобільності громадян і подальшого прогресу у візовому діалозі.

В сфері регулювання міграційних процесів між Україною та ЄС в рамках Угоди про асоціацію було досягнуто суттєвих успіхів, зокрема, здійснено серйозний прорив в удосконаленні міграційного законодавства та управління міграцією [3, с. 5]. На першому етапі реалізації Плану дій з лібералізації візового режиму створено Державну міграційну службу України, затверджено Концепцію Державної міграційної політики України, прийнято нові редакції законів, що регулюють правовий статус мігрантів.

В «Концепції державної міграційної політики» сформовані стратегічні напрями державної міграційної політики України та механізми їх реалізації [5]. Але, як відзначає відомий вітчизняний фахівець з міграції О. Малиновська, документ має численні вади, зокрема, відсутня загальна ідея, немає визначення специфіки міграційної ситуації в Україні і обумовлених нею викликів, залишаються незрозумілими цілі, які держава планує досягти засобами міграційної політики [13]. До цього слід додати, що Концепція дуже обмежено враховує подальші євроінтеграційні перспективи України: вони згадуються тільки в завданнях державних органів щодо реалізації Концепції, але їх не відображено в стратегічних напрямках державної міграційної політики України, що в умовах підписання Угоди про асоціацію не відображає стратегічного курсу України на євроінтеграцію.

Разом з тим, концепція має бути спрямована на формування такої міграційної політики, яка дає змогу українцям, які обрали шлях міграції, задовольнити власні запити і потреби, створити кращі умови життя для себе і своїх близьких, збільшити віддачу від застосування свого людського капіталу.

З огляду на соціально-економічну і демографічну ситуацію в Україні та новітні глобальні та локальні зміни, уряд України 12 липня 2017 р. прийняв нову Стратегію державної міграційної політики, покликану забезпечити дотримання інтересів громадян України, українців за кордоном та іноземців в Україні [13, 18]. Зазначені чинники обумовлюють формування пріоритетів державного регулювання міграційних процесів (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Передумови та пріоритети нової Стратегії державної міграційної політики України

Забезпечення реалізації означених пріоритетів досягається за рахунок удосконалення законодавства; подальших реформ органів виконавчої влади у сфері міграції та забезпечення скоординованої діяльності різних відомств та

органів влади різного рівня у сфері реалізації міграційної політики; розвитку співпраці з громадянським суспільством, асоціаціями мігрантів в Україні і за кордоном; розвитку міжнародного співробітництва; поглиблення наукових досліджень у сфері міграції та удосконалення міграційної статистики [13].

У листопаді 2015 р. парламент ухвалив Закон «Про зовнішню трудову міграцію», спрямований на регулювання трудової міграції та соціальний захист мігрантів. На виконання цього Закону Уряд розробив і затвердив План заходів щодо забезпечення реінтеграції в суспільство трудових мігрантів і членів їх сімей, які повертаються в Україну. Удосконалено порядок ліцензування провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні за кордоном. Водночас лібералізовано порядок оформлення дозволів на тимчасове працевлаштування іноземців в Україні [3, с. 6].

Аналіз регулювання міграційних процесів між Україною та Європейським Союзом в рамках Угоди про асоціацію виявив переважно адміністративно-правовий характер застосованих заходів регулювання. Однак забезпечення національних інтересів України при співробітництві з країнами ЄС в довгостроковій перспективі потребує більш широкого використання інструментів економічного, у т.ч. фінансового регулювання, які покликані створювати сприятливий міграційний клімат в країні.

РОЗДІЛ 3. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

3.1. Заходи щодо фінансово-економічного регулювання, спрямовані на покращення міграційного клімату в умовах євроінтеграції України

З огляду на проведений аналіз міграційних процесів між Україною та ЄС в умовах євроінтеграції України, нагальними пріоритетами їх державного регулювання згідно з новою Стратегією державної міграційної політики мають стати стримування темпів виїзду населення з України; сприяння поверненню мігрантів, що виїхали раніше, та репатріація представників діаспори; збільшення віддачі від застосування людського капіталу українців, які вже вибрали шлях міграції.

Вищеназвані пріоритети дозволяють сформулювати систему заходів державного фінансового регулювання міграційних процесів, що спрямовані на покращення міграційного клімату в умовах євроінтеграції України. Серед них найбільш актуальними, на наш погляд, є наступні.

1. Ліквідація дисбалансу у фінансовій системі країни. Так, на сьогодні в Україні зовнішні запозичення використовуються для поповнення міжнародних (золотовалютних) запасів Національного Банку України, рефінансування банківської системи і повернення попередніх боргів, а не для розвитку економіки. Необхідно припинити жити в борг і мобілізувати в економіку значні фінансові ресурси, які знаходяться на руках у населення внаслідок вилучення з банків депозитів і отримання грошових переказів від трудових мігрантів. Так, за оцінками фахівців, всього за період з листопада 2013, коли почався Майдан, і до кінця 2015 року населення забрало з банків депозитів в гривні на суму 75 млрд. грн., а депозитів у валюті - на суму 14 млрд. дол. [19]. Щоб залучити весь цей фінансовий ресурс в економіку України, потрібно повернути довіру населення до фінансових інститутів.

2. Фінансування державою або часткове фінансування спільно з європейськими інвесторами структурної перебудови вітчизняної промисловості на основі інноваційного розвитку. Суспільно регульований розвиток пріоритетних в інноваційному відношенні галузей означає і модифікацію соціальних структур на національному рівні, підвищення добробуту населення, поліпшення якості та умов праці людей [20, с. 280]. Крім того, результатом інноваційного розвитку стане впровадження у виробництво сучасних ресурсозберігаючих технологій. Це дозволить промисловим підприємствам зменшити матеріальну складову собівартості і, відповідно, збільшити витрати на оплату праці, забезпечуючи працівникам гідний рівень заробітної плати, а також підвищити власну конкурентоспроможність і успішно розвивати бізнес на принципах корпоративної соціальної відповідальності, інвестуючи в людський капітал.

3. Залучення в економіку прямих інвестицій, зокрема від європейських інвесторів, соціальним ефектом від яких буде створення нових робочих місць, зниження соціальної напруженості, відновлення промисловості та інфраструктури депресивних територій.

4. Формування інвестиційних ресурсів в соціальній сфері з використанням, поряд з традиційними, нових джерел фінансових коштів (фінансові ресурси державних і громадських організацій, підприємств, доходи від цінних паперів). Для того щоб ці джерела реально функціонували, необхідні умови, які зроблять фінансові інвестиції в соціальний сектор достатньо привабливими. З цією метою необхідно диференціювати інструменти фінансового ринку і забезпечити їм відповідну державну підтримку [20, с. 281].

5. Кардинальна реформа податкової системи, яка повинна бути узгоджена із завданням побудови в країні соціально-орієнтованої ринкової економіки європейського типу, становлення якої передбачає істотне підвищення державних витрат на розвиток охорони здоров'я, соціального забезпечення, соціального страхування, освіти, науки, культури тощо. В таких умовах мова йде не про зниження податків, що може привести до значних втрат для

бюджету (адже податкове навантаження на заробітну плату в Україні становить 41,5%, що відповідає середньому по Європі 40% [21]), а про комплексні заходи, покликані відродити довіру бізнесу до держави, заохочувати підприємництво та збільшення кількості робочих місць, вивести значну частину економіки з тіні, стимулювати бізнес виплачувати працівникам «білу» зарплату (за різними оцінками, від 40 до 60% роботодавців частину зарплати виплачують у конвертах [21]). Дуже важливо впровадити прогресивну систему оподаткування, забезпечити податкові пільги при створенні нових робочих місць, при запуску проектів створення нових виробництв.

6. Регулювання інфляції, темпи зростання якої в Україні починаючи з 2014 р. значно перевищують темпи зростання заробітної плати, що призвело до зниження реальних доходів населення і його значної соціальної диференціації (Додаток Д). В рамках регулювання інфляції державою повинні проводитися антиінфляційні дії з метою стримування інфляційних процесів, які є комплексом заходів у сфері фінансів, грошового обігу, кредиту, валютно-кредитних відносин, соціальної політики.

7. Фінансування соціальних програм для внутрішньо переміщених осіб, що допоможе створити умови для ефективної і безпечної внутрішньої міграції як альтернативи міграції до ЄС. Такі програми можуть включати фінансування будівництва житла та надання пільгового іпотечного кредитування, фінансування перенавчання внутрішньо переміщених осіб, надання грантів на відкриття власного бізнесу.

Незважаючи на непрямий характер впливу вищезазначених заходів фінансового регулювання на міграційні процеси (безпосередньо регулювання піддаються не самі міграційні процеси, а соціально-економічні умови, в яких вони здійснюються), їх значення для стримування потоку економічних мігрантів з України є величезним. Ключовим при цьому є підвищення рівня життя населення як єдина можливість запобігти масовому відтоку за кордон вітчизняних фахівців, особливо молодих.

3.2. Заходи щодо фінансово-економічного регулювання, спрямовані на активізацію репатріації мігрантів в умовах євроінтеграції України

Фінансові інструменти державного регулювання міграційних процесів можуть також бути широко використані для повернення українських мігрантів на батьківщину. Для цього, поряд із запропонованими вище фінансовими заходами щодо поліпшення соціально-економічних умов в Україні, необхідно здійснення наступних заходів [13]:

- надання фінансової допомоги для забезпечення доступу реемігрантів до професійного навчання або перепідготовки, а також до бізнес-курсів для бажаючих відкрити власну справу;
- впровадження державної системи кредитування реемігрантів, які бажають відкрити власну справу в Україні;
- встановлення податкових пільг для тих реемігрантів, які вкладають зароблені за кордоном кошти у відкриття власного бізнесу в Україні;
- скасування митних зборів на ввезення мігрантами обладнання з країн ЄС з метою створення власного бізнесу в Україні.

Важливими заходами також є розробка і впровадження на основі часткового фінансування спільних з країнами ЄС проектів добровільного повернення та реінтеграції мігрантів на батьківщину.

Збільшення віддачі від застосування людського капіталу українців, які вже обрали шлях еміграції та постійно проживають в країнах ЄС, може бути забезпечено за допомогою:

- проведення політики заохочення валютних переказів мігрантів, в тому числі введення пільгових поштових і телеграфних тарифів на перекази;
- залучення валютних депозитів мігрантів в економіку України шляхом встановлення більш високого відсотка в порівнянні з внутрішніми вкладами і впровадження системи державних гарантій на валютні депозити.

Задля посилення захисту прав та інтересів українських працівників в країнах ЄС необхідно проводити переговори з країнами ЄС щодо розширення

легальних каналів працевлаштування українців на їх території; гарантій їх прав, зокрема, в сфері соціального забезпечення; надавати мігрантам надійну інформацію щодо їх прав через дипломатичні представництва за кордоном, кол-центри та веб-сайти державних органів в Україні, а також через мережу громадських організацій та української діаспори.

Вагомим шляхом запобігання поступовому перетворенню трудової міграції громадян України до ЄС на постійну є сприяння розвитку циркулярної моделі міграції між Україною та країнами ЄС як альтернативи переселенським міграціям, а також спільна розробка механізмів її запровадження [10, 16, 22]. Доцільним є продовження переговорів з державами - членами ЄС щодо застосування спрощеного режиму перетинання державного кордону громадянами України, зокрема тими, які проживають у прикордонних районах України; визначення переліку обставин, за яких може здійснюватися спрощений прикордонний контроль.

Безумовно, регулювання міграційних процесів є складною системою, на яку впливають безліч чинників. У зв'язку з цим запропонований перелік заходів не є вичерпним, а лише відповідає найбільш актуальним для України викликам в сфері міграції в умовах євроінтеграції. Слід зауважити, що в сучасному глобалізованому світі міграція – це явище неминуче, і домогтися радикального зменшення міграційних потоків неможливо. Фінансове регулювання міграційних процесів має здійснюватися в комплексі з іншими методами регулювання в рамках державної міграційної політики України з метою отримання державою і суспільством максимальних вигод від міграції на шляху до майбутнього членства України в ЄС.

ВИСНОВКИ

Міжнародна міграція є важливим елементом формування складу і чисельності населення, фактором впливу на соціально-економічний розвиток та міжнародні відносини. Економічна міграція – це найбільш поширений вид міжнародної міграції, а також одна з основних форм міжнародних економічних відносин.

ЄС на сьогодні є найбільш привабливим регіоном світу для українських мігрантів. В країнах ЄС українців приваблює демократичне суспільство, високий рівень життя та соціальні стандарти, гідна оплата праці, дотримання прав і свобод людини, ліберальне законодавство щодо підтримки біженців, географічна близькість. Безвізовим режимом з країнами ЄС вже користуються численні громадяни України. Серед його головних переваг – зміцнення довіри до України з боку міжнародного співтовариства, спрощення подорожей для українських громадян до країн Шенгенської зони, зменшення адміністративних бар'єрів та витрат.

Питання і проблеми міграції на сьогодні є надзвичайно актуальними, і є об'єктом дослідження в працях багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених, численних науково-дослідницькі організацій, низки міжнародних урядових та неурядових організацій, наукових центрів багатьох європейських університетів.

В Україні міграційні процеси є об'єктом державного регулювання, що зазначено в Концепції державної міграційної політики, яка спрямована на захист національних інтересів держави в сфері міграції та на забезпечення сталого розвитку. У багатьох країнах регулювання міграційних процесів здійснюється переважно за допомогою застосування адміністративно-правових і контрольних інструментів. Більш ефективні в довгостроковій перспективі інструменти економічного, в тому числі фінансового регулювання, поки що недостатньо ефективно використовуються в країнах, які стикаються з загрозою міграційного убутку працездатного населення.

Необхідність державного фінансового регулювання обумовлена тим, що держава повинна забезпечувати фінансовими ресурсами суспільні потреби, які не можуть бути задоволені за допомогою функціонування ринкового механізму. Заходи фінансового регулювання, на відміну від адміністративно-правового, опосередковано впливають на міграційні процеси через соціальні стандарти.

За кордоном перебувають для здійснення трудової діяльності близько 700 тис. громадян України. Основні країни призначення працівників-мігрантів в ЄС – Польща, Чеська Республіка та Італія. Значна частина зовнішніх трудових міграцій в Україні має циклічний та сезонний характер. Трудова міграція більш поширені серед чоловіків – вони складають дві третини від загальної кількості трудових мігрантів. Переважна кількість українських трудових мігрантів зайняті в будівництві, сільському господарстві, діяльності домашніх господарств, готельно-ресторанному господарстві. В структурі персоналу за кваліфікаційним рівнем найбільша частина – представники найпростіших професій.

Для української економіки та суспільства трудова міграція до ЄС має як позитивні, так і негативні наслідки. В Україні в 2014-2016 роках спостерігається різкий перекид міграційних потоків в сторону еміграції, переважно трудової. Однак найбільш загрозливою тенденцією є поступове перетворення трудової міграції на постійну.

Українська трудова міграція за своїм профілем не відповідає національним інтересам України, оскільки до ЄС їде найбільш економічно активне населення, в основному молодь і висококваліфіковані фахівці найбільш працездатного віку. В таких умовах міграційна політика України в контексті євроінтеграції повинна розглядатися передусім як один із засобів протидії депопуляції.

Питання співробітництва України та ЄС в сфері міграції та ринків праці відображено в Розділі III «Юстиція, свобода та безпека» Угоди про асоціацію. З метою регулювання міграційних потоків Угодою передбачається

запровадження всеохоплюючого діалогу щодо ключових питань у сфері міграції, включаючи нелегальну міграцію, протидію торгівлі людьми тощо. В сфері регулювання міграційних процесів між Україною та ЄС в рамках Угоди про асоціацію здійснено серйозний прорив в удосконаленні міграційного законодавства та управління міграцією.

В «Концепції державної міграційної політики» сформовані стратегічні напрями державної міграційної політики України та механізми їх реалізації, але вона дуже обмежено враховує подальші євроінтеграційні перспективи України. З огляду на соціально-економічну і демографічну ситуацію в Україні та новітні глобальні та локальні зміни, уряд України прийняв нову Стратегію державної міграційної політики, покликану забезпечити дотримання інтересів громадян України, українців за кордоном та іноземців в Україні.

Заходи державного фінансового регулювання міграційних процесів, що спрямовані на покращення міграційного клімату в умовах євроінтеграції України: ліквідація дисбалансу у фінансовій системі країни, фінансування державою або часткове фінансування спільно з європейськими інвесторами структурної перебудови вітчизняної промисловості на основі інноваційного розвитку, залучення в економіку прямих інвестицій, зокрема від європейських інвесторів, формування інвестиційних ресурсів в соціальній сфері з використанням, поряд з традиційними, нових джерел фінансових коштів, кардинальна реформа податкової системи, регулювання інфляції, фінансування соціальних програм для внутрішньо переміщених осіб. Фінансові інструменти, що можуть бути використані для повернення українських мігрантів на батьківщину, засновані на забезпеченні фінансування і наданні різноманітних пільг для реемігрантів, що бажають започаткувати власний бізнес в Україні. Запропонований перелік заходів не є вичерпним, а лише відповідає найбільш актуальним для України викликам в сфері міграції в умовах євроінтеграції.

Фінансове регулювання міграційних процесів має здійснюватися в комплексі з іншими методами регулювання в рамках державної міграційної політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. GDP (current US\$). World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files [Електронний ресурс] / Сайт Світового Банку. – Режим доступу:
https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?year_high_desc=false.
2. Asylum and managed migration [Електронний ресурс] / Сайт Eurostat. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.
3. О.А. Малиновська. Зовнішня міграція громадян України в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів: виклики та шляхи реагування [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/bezviz-6eaa1.pdf>.
4. 400 тисяч українців вже скористались безвізовим режимом з ЄС [Електронний ресурс] / Агенція інформації та аналітики Galinfo. – Режим доступу:
https://galinfo.com.ua/news/400_tysyach_ukraintsiv_vzhe_skorystalys_bezvizovym_rezhymom_z_yes_279927.html.
5. Про Концепцію Державної міграційної політики. Указ Президента України № 622/2011 від 30.05.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/622/2011>.
6. Державне фінансове регулювання економічних перетворень: монографія / І.Я. Чугунов, А.В. Павелко, Т.В. Канєва, та ін.; за заг. ред. А.А. Мазаракі. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 376 с.
7. Міграція як чинник розвитку в Україні [Електронний ресурс] / К.:МОМ, 2016. – Режим доступу:
http://www.iom.org.ua/sites/default/files/mom_migraciya_yak_chynnyk_rozvytku_v_ukrayini.pdf.
8. Дослідження з питань міграції та торгівлі людьми: Україна, 2015 [Електронний ресурс] / Міжнародна організація з міграції (МОМ). – Режим доступу: http://iom.org.ua/sites/default/files/pres_kit_gfk_iom2015_ua_fin_3_2.pdf.
9. Міграція в Україні: факти і цифри 2016 [Електронний ресурс] / Міжнародна організація з міграції (МОМ). – Режим доступу: http://iom.org.ua/sites/default/files/ff_ukr_21_10_press.pdf.
10. Проект «Прогноз міграції між ЄС, країнами Вишеградської четвірки та Східною Європою: наслідки скасування візового режиму». Червень 2014 р. [Електронний ресурс] / Центр східних досліджень. – Режим доступу: http://www.ier.com.ua/files//Projects/2013/visegrad_b/210x297_184pp_IER_Research_v3.pdf.
11. Міграційний профіль України 2016 [Електронний ресурс] / Державна міграційна служба України. – Режим доступу:
https://dmsu.gov.ua/assets/files/mig_profil/mig_prifil_2016.pdf.
12. О. Pozniak. External Labour Migration In Ukraine As A Factor In Socio-Demographic And Economic Development [Електронний ресурс] / CARIM-East

Research Report 2012/14. – Режим доступу: <http://www.carim-east.eu/media/CARIM-East-2012-RR-14.pdf>.

13. О. А. Малиновська. Щодо необхідності розробки і затвердження нової редакції Концепції державної міграційної політики України. Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1762>.

14. Foreign direct investment, net inflows (BoP, current US\$) [Електронний ресурс] / International Monetary Fund. – Режим доступу: https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?end=2016&locations=UA&name_desc=false&start=2013&view=chart.

15. Рибаків Т.О. Стан та перспективи трудової міграції між Україною та Європейським Союзом в умовах євроінтеграції // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». – 2016. – Вип. 7. Ч. 3. – С. 45-49.

16. Міграційна політика Європейського союзу: виклики та уроки для України / О. А. Малиновська. – К.: НІСД, 2014. – 48 с.

17. Угода про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс] / Урядовий портал. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=246581344&cat_id=223223535.

18. Україна прийняла нову стратегію державної міграційної політики, розроблену за підтримки МОМ / Офіційний сайт представництва Международной организации по миграции в Украине [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iom.org.ua/ua/ukrayina-pryynyala-novu-strategiyu-derzhavnoyi-migraciynoyi-polityky-rozroblenu-za-pidtrymky-mom>.

19. Сколько денег украинцы забрали из банков в 2015 году? [Електронний ресурс] / Канал 112 UA. – Режим доступу: <https://112.ua/mnenie/skolko-deneg-ukraincy-zabrali-iz-bankov-v-2015-godu-278182.html>.

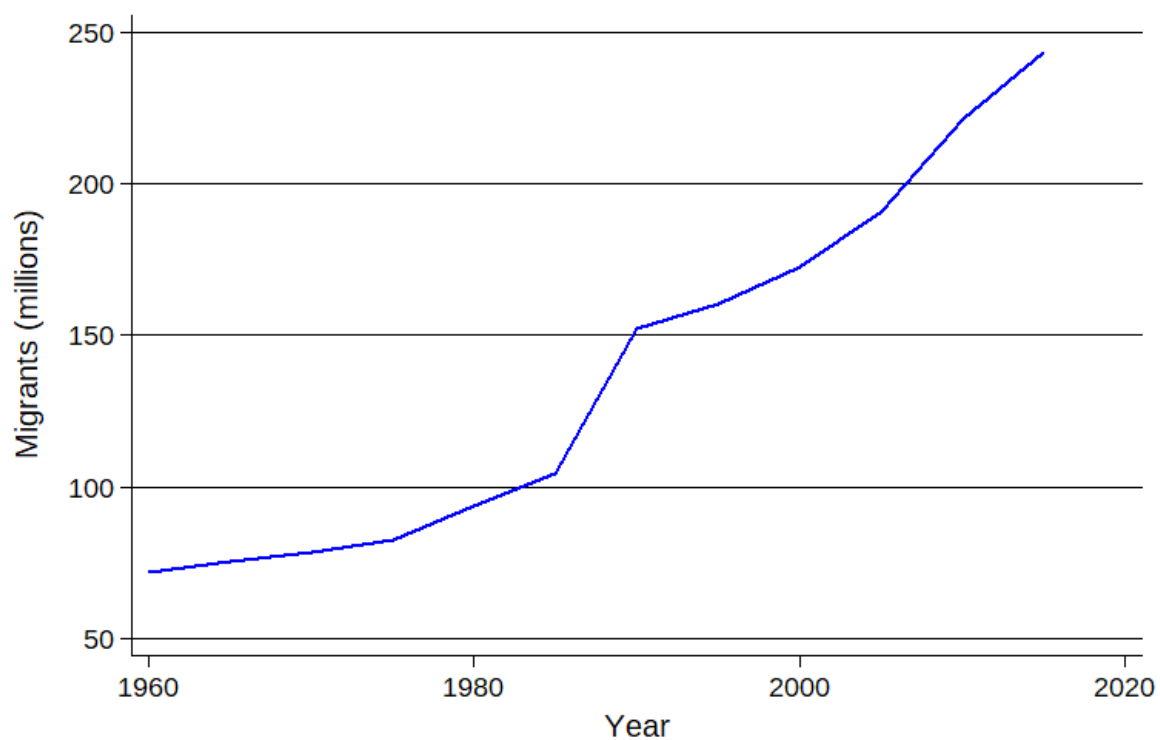
20. Тропіна В.Б. Фінансове регулювання соціального розвитку суспільства: монографія / В.Б. Тропіна. – К.: НДФІ, 2008. – 368 с.

21. Податки по-новому: скільки українці "платять" державі і чи потрібно знижувати податки [Електронний ресурс] / Інтернет-портал «Сьогодні». – Режим доступу: <https://ukr.segodaya.ua/economics/enews/nalogi-po-novomu-skolko-ukraincy-platyat-gosudarstvu-i-nuzhno-li-snizhat-nalogi--793142.html>.

22. Migrants in Europe. A Statistical Portrait of the First and Second Generation [Електронний ресурс] / Eurostat (2011). – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-statistical-books/-/KS-31-10-539>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Кількість мігрантів у світі 1960-2015 рр. і прогноз до 2020 р.¹

¹ Джерело: "International migrant stock, total". The World Bank Data
<https://data.worldbank.org/indicator/SM.POP.TOTL>

Додаток Б

Переваги безвізового режиму²

² Джерело: Урядовий портал <http://www.kmu.gov.ua/>

Додаток В

Профіль українського трудового мігранта в ЄС

Чоловік – 2/3**Жінка – 1/3**

Вік – 30-49 років (57%), **середній вік** – 37 років.

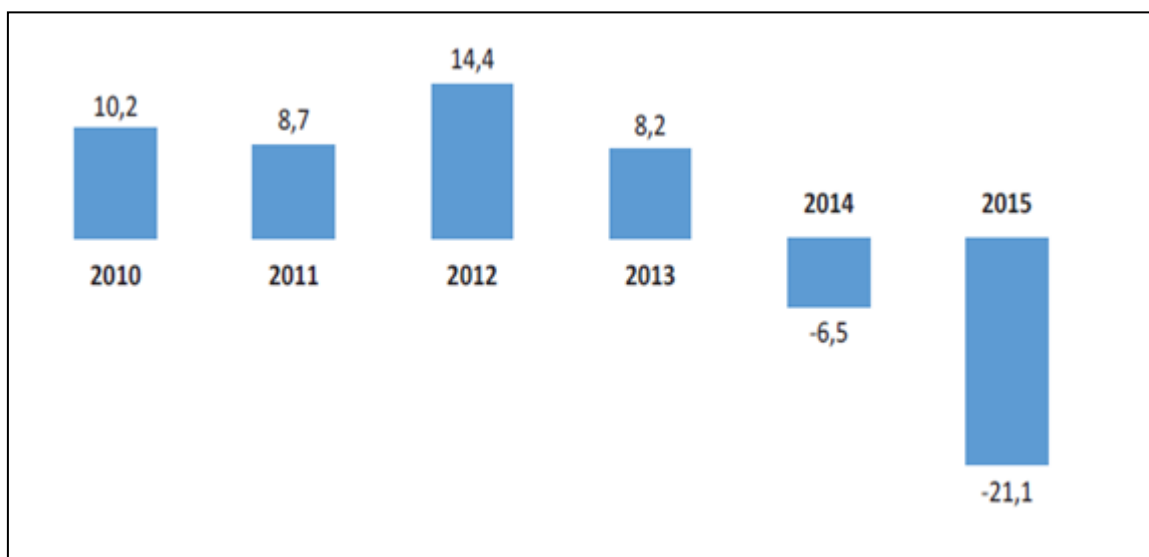
Освіта – вища (37%), повна середня (41%).

Кваліфікація – некваліфікований, здебільшого сезонний працівник.

Статус перебування – дозвіл на роботу і проживання (51%).

Додаток Д

Динаміка середньомісячної реальної заробітної плати в 2010-2015 рр.
(у відсотках до попереднього року)³

³ Джерело: Державна служба статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua>.